

Федулова Ірина Валентинівна – д.е.н.,
професор кафедри менеджменту
Національного університету харчових
технологій

Формування фонду споживання основних харчових продуктів

Однією із невідкладних умов подальшого розвитку агробізнесу в Україні є реалізація політики захисту внутрішнього продовольчого ринку. Державна політика України щодо забезпечення продовольчої безпеки спрямована на задоволення потреб населення життєво важливими продуктами харчування переважно продукцією вітчизняного виробництва. Що стосується тих видів продовольства, які в країні не виробляються, то завдання державного регулювання полягає у встановленні низьких митних тарифів на їх ввезення або повне скасування імпорتنих тарифів. Також державне регулювання стосується якості і безпеки харчових продуктів і продовольчої сировини. Для цього передбачено державне нормування показників якості і безпеки, державна реєстрація, сертифікація, встановлення та додержання порядку ввезення в Україну харчових продуктів, державний нагляд та контроль.

У 2009 році загальна місткість ринку м'яса та м'ясних продуктів, розрахована як добуток раціональної норми споживання даного продукту і чисельності населення становить 3688, а фонд споживання 2290 тисяч тонн, у 1995 році ці показники, відповідно, становили 4136 і 2002 тисяч тонн. Можна зробити висновок, що за останні п'ятнадцять років місткість ринку зменшилася на 12%, що обумовлено зниженням чисельності населення загалом по Україні, а фонд споживання зріс на 14%. Залишається значний розрив між місткістю ринку і фондом споживання м'ясної продукції, від 2134 у 1995 році до 1398 тисяч тонн у 2009 році, який визначається як потенціал нарощування ринку. Так, рівень незадоволення ринку м'яса та м'ясних продуктів у 1995 році становив 52%, а у 2009 – 38% [1].

У 2009 році загальна місткість ринку молока та молочних продуктів, розрахована аналогічним чином становить 17518, а фонд споживання 9780 тисяч тонн, у 1995 році ці показники, відповідно, становили 19646 і 12549 тисяч тонн. Так, за останні п'ятнадцять років фонд споживання зменшився на 28%. Потенціал нарощування ринку молока та молочних продуктів у 1995 році становив 7097 і в 2009 – 7738 тисяч тонн, однак сам рівень незадоволення ринку дуже значний і становив 36% у 1995 році і 44% у 2009 році [1].

Важливим критерієм оцінки формування фонду споживання є рівень самозабезпеченості основних продуктів харчування, який знаходиться як відношення виробництва до суми фонду споживання і витрат на нехарчові цілі. Цей критерій показує наскільки фонд споживання задовольняється власним вітчизняним виробництвом продукції. По молоку і молочним продуктам рівень самозабезпеченості більше одиниці і становить у 2009 році 1,06, а по м'ясу і м'ясній продукції з 2005 року цей показник менше одиниці і останнім часом

знижується і становив у 2009 році лише 0,83, це говорити про те, що останнім часом виробництво м'яса не задовольняє загальний фонд споживання населення м'ясом і м'ясною продукцією[1].

Розглядаючи частки експорту і імпорту у загальному обсязі фонду споживання можна зробити висновок, що у м'ясній галузі переважає імпорт, у 2009 році він становив 19% від фонду споживання, а експорт – лише 1,75%. Імпорт має тенденцію до зростання, а експорт – до зниження частки у загальному обсязі фонду споживання м'ясної продукції. При чому швидкість зростання імпорту вище за швидкість падіння експорту[2].

У молочній галузі переважає експорт, у 2009 році він становив 9,4% від фонду споживання, а імпорт – 4,65% і продовжує зростати. По експорту загальна тенденція говорить про те, що відбувається зниження частки експорту молока і молочних продуктів у загальному фонді споживання цієї продукції. Імпорт м'ясної продукції порівняно із 1995 роком зріс більше ніж у 23 рази, а експорт знизився у 5 разів. Імпорт молочної продукції порівняно із 1995 роком зріс у 7,8 разів, а експорт знизився на 25%[2].

У 2009 році на 1 гривню імпорту м'яса і м'ясної продукції приходить 9 копійок експорту, а у 1995 році – було майже 10 гривень. Це є негативною тенденцією, так як при цьому обмежуються можливості вітчизняного виробника на внутрішньому ринку. У 2009 році на 1 гривню імпорту молока і молочної продукції приходить 2,02 гривні експорту. Це є позитивним лише за умов насиченості місткості ринку даного виду продукції[2].

Формування фонду споживання в Україні перебуває під впливом комплексу складних чинників, які поділяються на внутрішні і зовнішні. До внутрішніх чинників належать: ефективність аграрного сектора економіки, рівень і розподіл доходів споживачів, природні умови, стан і якість земельних ресурсів; аграрна політика держави; недостатнє матеріально-технічне забезпечення сільського господарства і слабка його інвестиційна привабливість; зниження мотивації до праці серед сільського населення; неефективність ринкових механізмів аграрної продукції; низька якість життя в сільській місцевості, особливо у віддалених від великих міст районах; велика частина витрат на продукти харчування у структурі споживчих витрат домогосподарств. Серед головних зовнішніх чинників виділяються: кон'юнктура світового ринку сільськогосподарської продукції і продовольства, ступінь відкритості ринків, передбачуваність протекціоністських засобів, що запроваджуються торговими партнерами; аграрна політика країн та регіональних інтеграційних об'єднань; дискримінаційний вплив торговельної політики держав-партнерів; контрабандне ввезення та вивезення продуктів харчування; невідповідність імпортованого продовольства стандартам якості і безпеки.

Література:

1. Сільське господарство України за 2009 рік. Статистичний збірник. за ред. Остапчука Ю.М.. - К.: ДП «Інформаційно-Аналітичне агентство». – 2010. – 375 с.

2. Зовнішня торгівля України [Електронний ресурс]: <http://www.ukrstat.gov.ua/>